

Ф И Л О Л О Г

часопис за језик, књижевност и културу
V 2014 10
универзитет у бањој луци
филолошки факултет

Весна Љ. Анђелковић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

УДК 821.163.41.09МарковићКодерЂ.
DOI 10.7251/fl1410283a

СТВАРАЛАШТВО ЂОРЂА МАРКОВИЋА КОДЕРА

Лаковић, Александар Б. (2013), *Ђорђе Марковић Кодер: Језик и мии*, Пожаревац: Центар за културу.

Александар Б. Лаковић (1955) је књижевни критичар, есејиста и песник. Аутор је следећих есејистичких књига: *Од ѿошема до сродника: Мииолошки свей Словена у срјској књижевности* (2000), *Токови ван ѿокова: Аушениични ѿснички ѿстиуици у савременој срјској ѿезији* (2004), *Језикѿворци: Гонѿоризам у срјској ѿезији* (2006), *Дневник речи: Прикази и есеји ѿсничке срјске ѿродукије 2006/07* (2008) и *Дневник ѿласова: Прикази и есеји ѿсничке срјске ѿродукије 2008/09* (2011). Објавио је следеће песничке збирке: *Ноћи* (1992), *Заседа* (1994), *Повраѿак у Хиландар* (1996, 1998), *Дрво слејоѿ ѿврана* (1997), *Док нам кров ѿрокишњава* (1999), *Ко да нам враѿи лица усјуѿи изјубљена* (изабране песме, 2004), *Нећеш у ѿесму* (2011). Песничка збирка *Повраѿак у Хиландар* преведена је на енглески језик 1998. године и штампана под називом *Return to Chilandar*. Песме Александра Б. Лаковића нашле су се у антологији Добривоја Станојевића *Цветѿорама: Поезија и ѿоследњи дани: ѿри деценије новије срјске ѿезије: 1977–2007* (2009), али и у другим антологијама и песничким изборима. Написао је књигу путописне прозе *Хиландарски ѿушокази* (2002). Приређивач је антологије песама о Хиландару *Хиландарје* (2004) и књиге Божа Вукадиновића *Ђорђе Марковић Кодер, Мииолошки речник* (2005).

У књизи *Ђорђе Марковић Кодер: Језик и мии*, коју је издао Центар за културу из Пожареваца 2013. године, Александар Б. Лаковић бави се стваралаштвом песника Ђорђа Марковића Кодера (1806–1881), чија поезија

углавном није наилазила на позитивни пријем код савременика (Вук Караѿић, Милован Видаковић, Љубомир Ненадовић, Јован Илић), као ни код потоњих генерација (Јован Скерлић) и неправедно је била запостављена у критичкој и читалачкој рецепцији све до данашњих дана, уколико се изузму појединци који су у њој проналазили вредност и инспирацију – Божо Вукадиновић, Јаков Игњатовић, Лаза Костић, Станислав Винавер, Светислав Стефановић, Живко Милићевић, Момчило Настасијевић, Васко Попа, Божидар Ковачевић, Миодраг Поповић, Алек Вукадиновић, Вито Марковић, Милосав Тешић. Разлог недовољне рецепције поезије Ђорђа Марковића Кодера лежи у неразумевању његовог песничког језика и стила, који је производ експеримента, трагања за изворним језиком, песниковог познавања бројних страних језика и митологија и инкорпорирања њихових елемената у своју поезију. Прву песму под називом „Сан грлице (Туга грлице у сну)“ објавио је 1843. године у *Пешианско-будињском скорѿијеччи*, док је једину збирку песама *Роморанка: Сан маѿере Србске* објавио 1863. године у Новом Саду у штампарији Игњата Фукса. Божо Вукадиновић (1935–1974), филозоф, књижевник и велики поштовалац стваралаштва Ђорђа Марковића Кодера, приредио је за штампу Кодерову песничку заоставштину, коју сачињавају спевови: „Сан матере српске“, „Деве-силе“, „Митологије“ и „Искони“, која је 1979. године у редакцији Душана Иванића и сарадника објављена у књизи *Спевови*. Божо Вукадиновић приредио је и Кодеров мито-

лошки речник као својеврсно објашњење стихова из *Сјегова*, који је објављен 2005. године у Крагујевцу под називом *Ђорђе Марковић Кодер, Митолошки речник*, а који је за штампу приредио Александар Б. Лаковић.

Књига *Ђорђе Марковић Кодер: Језик и мит* састоји се из следећих поглавља: „У потрази за речима које су оно што означавају или борба за пр(а)воимена“, „Онирички митолошки свет“, „Посвећеност и убеђеност у језик и мит“ и „Из *Мемоара* Јакова Игњатовића“. Књига садржи и додатак који сачињавају два текста – „Белешка о Кодеру“ и „Белешка о аутору“.

На почетку поглавља „У потрази за речима које су оно што означавају или борба за пр(а)воимена“ Александар Б. Лаковић истражује специфичности језика и стила Ђорђа Марковића Кодера бавећи се рецепцијом поезије овог песника код савременика и потоњих генерација с посебним акцентом на сличностима и разликама у доживљају језика и књижевности Вука Стефановића Карацића и Ђорђа Марковића Кодера, услед којих је Кодеров песнички експеримент остао без Вукове подршке. Даља књижевно-језичка анализа стваралаштва Ђорђа Марковића Кодера у овом поглављу креће се од проучавања Кодеровог „магијског ромора“, синонимичности („местоименије“) у његовим спевовима и разјасницама, значења кованица, изведеница и сложеница, функције игре слова и гласова, преко интерпретације цитатности, интертекстуалности, метатекстуалности и иновација у поезији Ђорђа Марковића Кодера које су производ песничког истраживања стиха и традиционалног облика пева, све до утицаја Кодерових песничких експеримената на стваралаштво других песника.

Поглавље „Онирички митолошки свет“ садржи анализу митолошке стварности коју је Ђорђе Марковић Кодер остварио у свом делу при чему аутор проучава порекло његовог митолошког света, значење митског космоса („Плој“, „украшен овај свод“, „Свед“, „Свет“), свето тројство Кодерове поезије („Начала“, „Тројаси“), религијске медије који омогућавају контакт с Богом („Јаснидан“, „Сан“, „Мајчино

млеко“ – „Стидак“), женски вилински свет, бројеве, као и порекло имена вила у поезији овог песника.

Поглавље „Посвећеност и убеђеност у језик и мит“ садржи текст који представља реч уредника, Александра Б. Лаковића, поводом књиге *Ђорђе Марковић Кодер, Митолошки речник*, приређивач: Божо Вукадиновић, Народна библиотека „Вук Караџић“, Крагујевац, 2005. У наведеном тексту указује се на неправедност недовољне рецепције поезије Ђорђа Марковића Кодера и истиче се значај рада Божо Вукадиновића за упознавање читалаца са делом овога песника, који се огледа у томе што је осим *Митолошког речника* приредио и књигу Кодерове поезије под називом *Сјегови* (1979), а коју је пет година након смрти Божо Вукадиновића објавио његов брат, песник Алек Вукадиновић. У тексту „Посвећеност и убеђеност у језик и мит“ Александар Б. Лаковић упознаје читаоце са недоумицама и проблемима са којима се уреднички тим сусрео у приређивачком раду на тексту Божо Вукадиновића и даје разјашњења техничких поступака у организацији структуре књиге. Како *Митолошки речник* представља објашњење појмова из *Сјегова* („Разјасницу“, „Толковку“, „Толковник“, „Разветку“, „Побудиљу“, „Словар“), уредник компаративним методом указује на неслагања међу књигама *Сјегови* и *Митолошки речник* и објашњава њихов узрок.

Текст „Из *Мемоара* Јакова Игњатовића“ састоји се из три одломка у којима Јаков Игњатовић у својим *Мемоарима* са великим симпатијама говори о личности и постичким схватањима свога пријатеља Ђорђа Марковића Кодера. У првом одломку чији је редни број LIX а чији поднаслов гласи „Круг око пункторке“ Јаков Игњатовић износи биографске податке о Ђорђу Марковићу Кодеру, његовом пореклу, изгледу, начину живота и стилу образовања током универзитетског школовања у Пешти, где је аутор мемоара имао прилике добро да га упозна. Одломак под редним бројем LX са поднасловом „Посета Ђоки Марковићу Кодеру“ садржи анегдоту о посети Кодеру коју је у Београду учинио Јаков Игњатовић и представља сведочанство о Кодеровим не-

обичним навикама, уверењима, знањима и вештинама којима је владао. У одломку под бројем LXI са називом „Мисли о људским физиономијама“ Јаков Игњатовић предочава Кодерова језичка и поетичка уверења, даје своје схватање дефиниције „роморанке“, сведочи о Кодеровом начину истраживања језика, али износи и своје виђење личности Ђорђа Марковића Кодера сагледаног у контексту његовог односа према својим језичко-поетичким убеђењима.

Књига *Ђорђе Марковић Кодер: Језик и мити* резултат је дугогодишњег ауторовог интересовања за аутентичне песничке поступке и „језикотворство“ у српској поезији, као и за стваралаштво Ђорђа Марковића Кодера. Књижевно-критичка анализа остварена у овој књизи темељи се на методама структурализма и постструктурализма, лингвостилистичке школе, филолошке критике, семантике, етимологије, теорије рецепције, компаративног и

биографског приступа, на сазнањима филозофије, митологије, теологије.

Александар Б. Лаковић у књизи *Ђорђе Марковић Кодер: Језик и мити* указује на неправедност запостављености поезије Ђорђа Марковића Кодера у српској књижевно-критичкој рецепцији износећи свој став о великој уметничкој вредности и значају његовог песничког дела. С обзиром на ауторово уверење да разлог изостанка интересовања читалаца и критичара за стваралаштво овог песника лежи у неразумљивости његовог песничког језика и сложености уметничког поступка, књигом *Ђорђе Марковић Кодер: Језик и мити* аутор је донео појашњење одређених језичко-стилских елеманата његове поетике чиме се читалац упућује у којем правцу треба да трага за смислом поезије Ђорђа Марковића Кодера.

andjelkovic.vesna.81@gmail.com